A halott Krisztus Nikodémusszal és Arimateai Józseffel

Alkotó	Domenico Panetti ? Ferrara, 1470 körül? – Ferrara, 1513 előtt
Készítés ideje	1495–1510 körül
Megnevezés	festmény
Anyag	fatábla
Technika	olaj, tempera
Méretek	magasság: 60,7 cm szélesség: 49,5 cm
Leltári szám	55.213

Leírás

A 14. és a 15. század az Eucharisztia tiszteletének és a hozzá kapcsolódó kultuszok virágzó korszaka volt. Ennek következtében az itaáliai festészet gyakori témájává vált a halott Jézust áldozatként bemutató, úgynevezett Pietà-kép. A képtípus különböző megfogalmazásain a megváltó magatehetetlen testét kísérőalakok tartják: rendszerint Mária és János apostol, Arimateai József és Nikodémus, vagy, mint képünkön is, két angyal látható ebben a szerepben. A fájdalomtól eltorzult arcú angyalok egyszerre tartják és bemutatják a kép hívő nézőjének a bravúrosan megfestett halotti lepelbe burkolt élettelen testet, amely egy rövidülésben ábrázolt márványszarkofágból emelkedik ki. Az érzelemmel teli ábrázolás a Krisztus áldozata fölötti elmélkedésre hív fel, utalva a testnek a miseáldozaton bemutatott ostyával való párhuzamára. A kép eredetét sokáig bizonytalanság vette körül, szerzőjét a velencei, veronai és a padovai iskolákban kereste a kutatás. Csak legutóbb, 1996-ban merült fel a firenzei festőóriás, Filippo Lippi neve. Andrea de Marchi jól alátámasztott hipotézise szerint a kép Lippi padovai tartózkodása idején, 1433-ban készülhetett, s eredetileg talán egy triptychon középképét alkotta, melynek szárnyai a sirató Máriát és János apostolt ábrázolták. A festői megfogalmazás valóban rokon Lippi korai műveivel, a kép állapota azonban megnehezíti a szerzőség megítélését. (Sallay Dóra 2002-ben a múzeum honlapján)

Pietro Perugino utáni másolat (Williamstown, The Clark Art Institute, 1494-1498 körül, 92,6 x 71,8 cm, ltsz. 1955.947). A festmény stílusban egy Hannoverben található oltárképhez áll rendkívül közel (Hannover, Landesmuseum, 118,5 x 82,5 cm, ltsz. 266. Ld. Tátrai 1993) – e képet Domenico Panettinek attribuálják, de az utóbbi időben felmerült vele kapcsolatban Lazzaro Grimaldi és Geminiano Benzoni neve is (Toffanello, Marcello: Domenico Panetti in Dizionario Biografico degli Italiani, vol. 80, 2014). (Béres Csenge 2022)

Proveniencia

Simor János érsek gyűjtemény. Vásárlás a római Bertinelli gyűjteményből, 14. sz. (Mantegna iskolája), 1878

Bibliográfia

• Sallay Dóra: Raffaele Bertinelli és reneszánsz képtára. Egy műgyűjtemény útja Rómától Esztergomig. Esztergom, 2009, 58, 61, 63, 66-67, 94, 152, XXXII. sz., korábbi irodalommal (közép-itáliai festő, 16.sz. eleje)
• Brown, David Alan: Andrea Solario. L'opera completa. Milánó, 1987
• Mojzer Miklós: Tanulmányok a Keresztény Múzeumban, I. Művészettörténeti Értesítő, XIII/3, 1964, 214–226
• Tátrai Vilmos, in Keresztény Múzeum 1993, 239, 122. sz. (Domenico Panetti?, 16. sz. eleje)
• Brown 1987, 131, 12. jegyzet (ua.)

- Mucsi 1975, 49, 238. sz. (ua.)
- Mojzer 1964, 217 (ua., Perugino után)
- Boskovits–Mojzer–Mucsi 1964, 93–94 (ua.)
- Prokoppné Stengl 1960, 98
- Mojzer 1958, 9 (Domenico Panetti
- Berti Toesca 1932, 959 (ua.) – Genthon 1948, 61 (ua.)
- Gerevich 1928, 232 (Domenico Panetti)
- Maszlaghy 1878 és 1891, 92. sz. (Mantegna iskolája)